

Jubileumsåret 2009

Statsråder, representanter for fylke og kommune, Campus-naboer, studenter, ansatte og alle venner av Universitetet for miljø- og biovitenskap.

Det er i år 150 år siden de første studenter, i 1859, startet på den Høiere landbrugsskole. Utdanningen var fra første dag tuftet på vitenskaplige metode, og hadde seks velutdannede lærere, delvis med internasjonal bakgrunn. Da Stortinget i 1854 vedtok å opprette høyere landbruksutdanning på Ås, hadde Norge som ung nasjon bare én høyere utdanningsinstitusjon: Universitetet i Oslo, opprettet i 1811 av Kong Fredrik 6. av Danmark. Forløperen til UMB var så vidt jeg kan se dermed den første høyere utdanningsinstitusjon som Stortinget startet!

Siden 1859 har vår institusjon gått gjennom flere utviklingsstadier. I 1897 ble Norges landbrukshøgskole opprettet, og med bakgrunn i det faglige fundamentet som var utviklet på Ås, fikk NLH status som vitenskaplig høyskole med rett til å tildele doktorgrader.

Etter kontinuerlig fagutvikling og utvidelse av studieporteføljen gjennom mer enn 100 år, ble NLH i 2005 akkreditert som universitet, og UMB var et faktum. I dag opplever jeg at UMB har en naturlig og respektert plass innenfor den norske universitetsfamilien, og at vi i jubileumsåret kan konstatere at vi har klart overgangen fra Norges landbrukshøgskole på en måte som viderefører den faglige arven og det gode studentmiljøet. I tillegg har vi klart å fornye og videreutvikle viktige deler av studie- og forskningsporteføljen.

Studentene klarer å videreføre et levende og mangfoldig miljø her på Campus, selv om avstanden til Oslos fornøyelser nå er redusert til 30 minutter med tog. Det tar jeg hatten av for. Jeg er også sikker på at UMB, på samme måte som NLH tidligere, vil levere en strøm av engasjerte og profilerte lederemner til norsk og internasjonalt samfunns- og bedriftsliv i årene som kommer.

For UMB som biovitenskapelig universitet er det ekstra hyggelig å konstatere at det i 2009 også er 150 års jubileum for Charles Darwins bok om *artenes opprinnelse*. Skriftet la som kjent grunnlaget for erkjennelsen om at artene endrer seg gjennom naturlig utvalg, og at kreasjonismen, som var datidens forklaring på det naturlige mangfoldet, ble forkastet. Almanakken sluttet å beregne alderen på jorda ut fra en ramme på 6000 år.

Utviklingslæren legger det *naturlige utvalg* til grunn for endringene i planter og dyr. De lærere og studenter som begynte på den høiere landbrugsskole hadde en annen vinkling. På midten av 1800-tallet krevde en rask samfunnsutvikling bedre plante- og dyremateriale. Landets matforsyning måtte sikres, og man måtte bedre det økonomiske utkomme hos landbefolkningen. Det var derfor det *menneskeskapte utvalg*, basert på norske og utenlandske organismer, som skulle bli hovedvirksomheten på Ås. Det ble utviklet vitenskaplige metoder for testing og forbedring av korn, grønnsaker, frukt, skog, husdyr og fisk. Først på slutten av 1900-tallet ble metoder for direkte endringer i arvestoffet tilgjengelige, slik at også menneskeskapte mutasjoner kunne danne grunnlag for utvalg av nytteorganismer.

NLHs kjennemerke var at kunnskapsutviklingen og kunnskapsanvendelsen gikk hånd i hånd: I tillegg til "utprøving" av dyr, planter og produksjonsmetoder under norske forhold, som var viktige oppgaver i starten, har forskerne våre bidratt til innovasjoner med vidtrekkende betydning for nasjonal økonomi. Patenter var det ikke vanlig å ta ut hos oss i forrige århundre. Vi har levd under varemerket "open access" lenge før dette ble et moteord. Resultatene fra arbeidet skulle komme landbruket og samfunnet til gode, faktisk i hele verden.

Forskere på Ås har bidratt på mange arenaer:

Velkjent er Jarlsbergosten, NRF-kua som dro til Madagaskar allerede på 1950 tallet, og som i dag fremstår som et genetisk reservoir i verdensklasse, og lakseoppdrettet med røtter i husdyrproduksjonen på Ås – en internasjonal næring, der norsk bioproduksjon har lederskapet.

Hvis et navn skal nevnes innen universitetets miljøarbeide, tenker jeg på Professor Ragnhild Sundby som en av våre miljøpionerer fra 1970- og 80 tallet. Jeg har også lyst til å trekke fram norsk landskapsarkitektutdanning. Europas første utdanning startet her i 1919. Kandidatene har gitt oss grøntanlegg, slitesterke utearealer i byer og tettsteder, og ikke minst vakre veier. Jordskiftefaget, etablert i 1897, har utviklet seg, og omfatter i dag også by- og regionplanlegging og eiendomsutvikling. På tilsvarende måte har landbruksteknikk vært et godt fundament for UMBs sivilingeniørutdanning.

Næringslivet interesserer seg stadig sterkere for høyere utdanning, og tar en større rolle i finansiering av forskning. Fra NLH-tiden har vi god kontakt med de store samvirkebedriftene og landbrukets organisasjoner. Disse er det viktig å videreføre. Når vi i tillegg i det siste har fått nye kontakter med innovativt

næringsliv med til dels overraskende og spennende problemstillinger, ser jeg optimistisk på mulighetene til å finansiere økt forskning.

Et universitet kan bare eksistere så lenge det har støtte i befolkningen. For å videreføre den støtten vi har hatt gjennom de neste 150 år, må vi bli bedre til å informere om alt det spennende vi arbeider med. I jubileumsåret skal vi ta et ekstra tak for å formidle bredden i UMBs faglige aktiviteter. Alle instituttene skal levere sine bidrag – gjennom hele året, fra 9. januar til 9. desember. Jeg tror at alle de faglige historiene som ansatte og studenter kan fortelle blir minst like spennende som fotballkamper og kinoforestillinger. Det gjelder her som i idretten å finne formen!

I dag har UMB en viktig plass i kunnskapsutviklingen på mange fagområder med vidtrekkende betydning for global utvikling. Da jeg for første gang ble klar over FNs tusenårs mål for utvikling ble jeg overrasket – positivt overrasket, over hvor mange av områdene hvor vi her på Ås har aktiviteter. Gjennom stort utviklingsengasjement på våre institutter, er Ås-navnet, og spesielt Noragric, kjent som en positiv merkevare i en rekke afrikanske og asiatiske land.

Også på de nasjonale tematiske satsningene innen forskning har vi viktige oppgaver å fylle, og løsninger å bidra med:

Matproduksjon og -forskning i hele verdikjeden....Kjerneområde

Miljøutfordringer og naturressursforvaltning....Kjerneområde

Klimaspørsmål...Mange innfallsvinkler

Energi fra biomasse Sammen med Campusinstituttene

Energi- og ressursøkonomi Her har vi et aktivt institutt

Fattigdomsspørsmål og internasjonal utvikling...Mange aktører

Havbruksforskning Naturligvis, det er jo bioproduksjon

Polarforskning ... Der er vi også...

Listen er mye lengre, men jeg stopper likevel opp ved et samfunnsaktuelt område til - Lærerutdanningen:

Da den høiere landbrugsskole ble opprettet var en av begrunnelsene at det måtte utdannes lærere til landbruksskoler og andre fagopplæringsaktiviteter. I dag er lærerutdanningen igjen i fokus i samfunnsdebatten. Vi har en aktiv lærerutdanning i realfag og naturbruk. Lærere i videregående skole med utdanning fra UMB er minst like viktige i dag, som de landbrukslærerne vi utdannet på 1800-tallet var for datidens samfunn.

UMB satte seg som mål å ha 3000 studenter i 2008. Målet ble passert sist høst. Likevel er vi Norges minste universitet. Med våre fags betydning for samfunnet er utdanningspotensialet større enn den kapasiteten myndighetene hittil har gitt oss.

Veksten på Ås har, - og vil fortsatt gå, i rykk og napp. Stortingets beslutning om sammenslåing av Norges veterinærhøgskole med UMB her på Ås vil bli et stort skritt videre for faglig bredde og konkurransekraft hos det nye universitetet. For å skaffe gode arbeidsvilkår må vi alle legge godvilje til i en slitsom bygge- og tilpasningsperiode der det skal inn mange nye medarbeidere og studenter. Sammen med Campusinstituttene skal vi skape et forsknings- og utdanningsmiljø som Tora Aasland og Lars Peder Brekk kan være stolte av.

Ås – vårt lokalsamfunn, som også er en del av hovedstadsregionen – vil få en kraftig vekstimpuls. Kanskje relativt sett sterkere enn da man for 150 år siden startet en høyere utdanningsinstitusjon et dagsritt fra Kristiania. Universitetet må ha lokal støtte. Det synes jeg vi har. I tillegg til å være internasjonalt og nasjonalt orientert, må UMB nå dra nytte av at regional aktivitet i økende grad skal gi bidrag både til forskning og utdanning.

Vi som arbeider her er stolte av å være en del av en 150 års fagtradisjon på Ås. På et universitet skal det per definisjon være flere bein å stå på. Biovitenskapene på UMB får etter fusjonen med NVH tett samspill med medisinske fag som vi har savnet på campus. Fusjonen skaper et Life Science miljø med solid bredde. Det er min intensjon at alle skal få utviklingsmuligheter innenfor rammen av det nye Universitetet. Samfunns fag og økonomi er selvsagte på et universitet, og kritiske medspillere når de "harde" fagenes resultater skal anvendes til nytte for folk – enten de er i Dar es Salaam eller Darbu, eller når nye utdanningsveier skal gås opp. Akkurat nå er det hyggelig å kunne takke statsråden for den støtten vi ser at teknologiutdanningen vår får i nettverkssamarbeidet med høyskolene i Oslofjordalliansen.

En viktig hilsen til Statsrådene:

Vi skal ta vår del av jobben hvis realøkonomien i 2009 sender flere ungdommer tilbake til studiene. Dere må hjelpe oss både med flere fullfinansierte studieplasser og med å få pusset opp her ute! Til media har jeg sagt at den beste 150-års gave vi kan få fra myndighetene nå er at våre gamle praktbygninger får nyte godt av det vedlikehold av statlige bygg som er annonsert innenfor den kommende krisepakken.

Vi skal videreføre den stolte 150års tradisjonen med å la grunnleggende fagutvikling gå sammen med anvendelser. Vi skal også gjøre vårt for å utvikle flere fremragende forskningssentre med internasjonal betydning.

I et jubileumsår er det viktig å ha blikket på noe som er større enn oss selv. Jeg vil derfor vende tilbake til Charles Darwin. Vi har vært med på en stor epoke i biologiens utvikling. Fra den første famlende forståelse av evolusjonen, - til at menneskeskapte genetiske endringer er blitt kommersielle redskaper. Darwin presiserte sin tese om "the survival of the fittest" til å bety at det ikke nødvendigvis var den sterkeste som ble vinneren, men den som hadde best evne til å tilpasse seg endringer i omgivelsene.

De ansatte på UMB har vist evne til omstilling i de årene som har gått. Fra landbrukshøgskole til universitet. Utfordringen vår er å opprettholde og videreutvikle konkurransekraften, slik at vi tiltrekker oss nødvendige ressurser til fagutvikling. Da er det godt å kjenne på at vi, på samme måte som evolusjonens vinnere, har vist at vi er tilpasningsdyktige.

Behovet for UMBs kunnskaper vil øke. Intet land og ingen sivilisasjon klarer seg uten å kontrollere matforsyningen og ressursgrunnlaget. Universitetets fagkrets vil være høyaktuell på jorda – jeg er fristet til å si "hver dag til sola slukker". Derfor ser jeg optimistisk på fremtiden – langt lengre enn de neste 150 årene.

I jubileumsåret er vårt hovedmål å synliggjøre betydningen av de kunnskaper vi er med å skape og formidle. Dere skal få høre fra oss gjennom hele året.

Takk for oppmerksomheten og godt jubileum!

Da gir jeg ordet til våre to statsråder, som vil gi sine hilsninger...